

ZAGADNIENIA ANTYKORUPCYJNE

Korupcja

Korupcja (łac. corruptio, ang. corrupt, corruption) to według „Słownika wyrazów obcych” zepsucie, demoralizacja, rozkład społeczny, zgnilizna, przekupstwo, łapownictwo, sprzedajność.

Każda, nawet najbardziej „niewinna” łapówka wywołuje epidemię. Każda, prędzej czy później wraca do sprawcy - w postaci zobowiązań, uwikłania w lepłą sieć zależności, czy wreszcie w postaci brutalnego szantażu.

Działaniom profilaktycznym w tym zakresie sprzyjać będą przejrzyste procedury, eliminowanie nadmiernej uznaniowości, skuteczny system kontroli oraz działania o charakterze edukacyjnym.

W kontekście tego ostatniego elementu istotne jest budowanie świadomości pracowników, w tym szczególnie zwracanie uwagi na konsekwencje działań korupcyjnych - nie tylko tych związanych z odpowiedzialnością karną, lecz przede wszystkim wywołujących uzależnienie i podatność na wpływy i szantaż w niedającym się przewidzieć okresie. Żaden prezent, czy inna korzyść nie będzie w stanie zrekompensować utraconej niezależności, wolności i uczciwości.

Polityka antykorupcyjna

Celem jej jest minimalizacja ryzyka wystąpienia działania korupcyjnego poprzez analizę zagrożeń korupcyjnych, które mogą wystąpić na wszystkich etapach realizacji zadań oraz na każdym poziomie zarządzania oraz natychmiastowe podejmowanie środków zaradczych zmniejszających prawdopodobieństwo wystąpienia działania korupcyjnego.

Realizacja założeń pozwala budować wizerunek, jako instytucji działającej w sposób uczciwy, przejrzysty i zawsze gotowej do uzasadniania podjętych decyzji.

Założenia polityki antykorupcyjnej

1. Zapewnienie jawności przy realizacji zadań administracji publicznej z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z przepisów szczególnych;
2. Stosowanie przejrzystych procedur postępowania, znanych i dostępnych wszystkim zainteresowanym podmiotom i pracownikom;
3. Monitorowanie działań pod kątem możliwości wystąpienia zagrożeń korupcyjnych oraz analizowanie ryzyka wystąpienia działania korupcyjnego i podejmowanie odpowiednich środków zaradczych;
4. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników w zakresie wiedzy merytorycznej oraz świadomości zagrożeń korupcyjnych;
5. Stałe podnoszenie świadomości społecznej pracowników oraz promocja etycznych wzorców postępowania.

Prawne formy korupcji

Z działalnością organu mogą wiązać się następujące prawne formy korupcji:

Sprzedajność pełniącego funkcję publiczną (art. 228 KK).

Przestępstwo sprzedajności pełniącego funkcję publiczną polega na przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy, w związku z pełnieniem funkcji publicznej. Przestępstwo to jest ścigane z urzędu.

Przekupstwo (art.229 KK).

Przestępstwo przekupstwa polega na udzieleniu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji. Sprawcą tego przestępstwa może być każda osoba. Wręczający korzyść odpowiada tak samo jak osoba, która korzyść przyjmuje. Przestępstwo przekupstwa ścigane jest z urzędu.

Prawne formy korupcji

Płatna protekcja bierna (art.230 KK).

Przestępstwo płatnej protekcji biernej polega na podjęciu się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w instytucjach dysponujących środkami publicznymi, w zamian za korzyść majątkową lub osobistą, bądź jej obietnicę. Polegać ono może również na powoływaniu się na wpływy lub na wywołaniu u osoby zainteresowanej przekonania o istnieniu takich wpływów albo na utwierdzeniu jej w tym przekonaniu. Dla tego typu przestępstwa nieistotne jest, bowiem, czy osoba powołująca się na wpływy, takie w rzeczywistości posiada i czy faktycznie podjęte zostaną działania pośrednictwa (protekcji).

Dla wypełnienia ustawowych cech tego przestępstwa jest bez znaczenia, kto jest jego inicjatorem. Przestępstwo to ścigane jest z urzędu.

Płatna protekcja - pośrednictwo (art. 230a KK).

Przestępstwo płatnej protekcji polega na udzieleniu lub obietnicy udzielenia pośrednikowi korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucjach dysponujących środkami publicznymi. Celem działania sprawcy jest, więc wynagrodzenie osoby pośrednika za pośrednictwo w załatwieniu sprawy.

Przestępstwo to ścigane jest z urzędu.

Prawne formy korupcji

Nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza (art.231 KK).

Przestępstwo nadużycia uprawnień może popełnić wyłącznie funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub niedopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego. Dla zaistnienia tego przestępstwa nie jest wymagane powstanie szkody. Sprawca wypełnia znamiona tego przestępstwa poprzez działanie lub zaniechanie, które stwarza zagrożenie dla dobra prawnie chronionego. Dla przypisania sprawstwa tego przestępstwa konieczne jest ustalenie podstaw i zakresu odpowiedzialności funkcjonariusza publicznego. Nie każde przekroczenie lub niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego skutkować będzie odpowiedzialnością za przestępstwo określone w art. 231 § 1 Kodeksu karnego. Przekroczenie lub niedopełnienie obowiązków służbowych może w określonych przypadkach stanowić wykroczenie dyscyplinarne.

Prawne formy korupcji

Udaremnianie lub utrudnianie przetargu publicznego (art. 305 KK).

Warunkiem koniecznym dokonania przestępstwa określonego w art. 305 § 1 Kodeksu karnego nie jest osiągnięcie przez sprawcę korzyści majątkowej. Czyn dokonany jest, bowiem z chwilą udaremnienia lub utrudnienia przetargu. Czyn ten może być dokonany zarówno przez działanie, jak i zaniechanie. Podmiotem tego przestępstwa może być każdy pracownik organu.

Jeżeli pokrzywdzonym jest jednostka samorządu terytorialnego ścigane przestępstwa następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Profilaktyka antykorupcyjna

– ryzyko wystąpienia zjawisk korupcyjnych

Należy wskazać na pewne symptomy, które choć nie muszą, mogą stanowić o większym ryzyku wystąpienia przedmiotowych zjawisk:

- problemy finansowe zatrudnionych pracowników,
- życie ponad stan lub życie na kredyt,
- antagonizmy personalne pomiędzy pracownikami i poziom życia niektórych osób znacznie odbiegający od pozostałych,
- stwierdzone błędy i nieprawidłowości w składanych oświadczeniach majątkowych,
- skłonności zatrudnionych pracowników do hazardu,
- nawiązywanie relacji towarzyskich z patentami,
- rywalizacja o lepsze stanowisko i warunki pracy umożliwiające większy dostęp do patentów,
- nadużywanie alkoholu lub zażywanie narkotyków,
- zaangażowanie starszych rangą pracowników w prace będące poniżej ich kompetencji, a dających kontrolę nad tokiem podejmowania decyzji; wchodzenie w kompetencje podwładnych,

Profilaktyka antykorupcyjna

– ryzyko wystąpienia zjawisk korupcyjnych

- nieinformowanie przełożonych o podejmowanych decyzjach, wchodzenie w ich kompetencje,
- skupienie w ręku jednej osoby zbyt dużej liczby kompetencji i obowiązków,
- zaległości w wykonywanej pracy,
- niewystarczająca kontrola i nadzór ze strony zwierzchników,
- niewypełnianie lub niedostateczne wypełnianie obowiązków sprawozdawczych, statystycznych lub kontrolnych lub błędy w prowadzonej dokumentacji,
- przekazywanie na zewnątrz niepełnych lub nieprawdziwych informacji,
- nierozpatrywanie składanych przez petentów i osoby z zewnątrz skarg na pracowników danej instytucji,
- pomijanie lub nadużywanie procedur, np. przy udzielaniu zamówień publicznych, udzielanie znacznej ilości zamówień w trybie z tzw. wolnej ręki.

Profilaktyka antykorupcyjna

– Ryzyko wystąpienia zjawisk korupcyjnych

Poza znajomością symptomów mogących wskazywać na wystąpienie zjawisk korupcyjnych, należy mieć również świadomość obowiązków związanych z uzyskaniem wiedzy o popełnionych przestępstwach. Zdarza się, że w imię źle pojętego dobra organu lub solidarności tuszuje się wykryte nieprawidłowości, co może powodować konsekwencje prawne dla pracowników, którzy wiedząc o popełnionym przestępstwie, nie poinformowali o nim organu ścigania.

Profilaktyka antykorupcyjna – sposoby ograniczania korupcji

Najważniejszym elementem skutecznej strategii walki z korupcją jest promowanie uczciwych, przejrzystych i klarownych zasad przez kierownictwo organu. Pracownicy muszą mieć świadomość i pewność, że przełożeni sami postępują uczciwie. Ważne jest również upowszechnienie wśród pracowników przekonania, że żadne wykroczenia nie będą tolerowane i „zamiatane pod dywan”, że każde przestępstwo będzie wyjaśnione.

- Przełożeni powinni mieć świadomość zadań, jakie wykonują ich podwładni. Prowadzona na bieżąco sprawozdawczość jest narzędziem dyscyplinującym dla pracowników, a także ważnym dowodem w przypadku wykrycia nieprawidłowości.
- Pracownicy zaznajomieni ze wskazanymi w poprzedniej części symptomami powinni znać procedurę informowania przełożonych o swoich podejrzeniach. Powinna ona być możliwie krótka - bezpośrednio do kogoś z kierownictwa. Ważne jest, aby była zapewniona dyskrecja zgłaszanych nieprawidłowości, tak aby czyniący to pracownicy nie byli szykanowani.
- Zakres zadań i obowiązków pracowników powinien być ściśle określony, aby nie było dowolności w określaniu sposobu pracy (procedowania).

Profilaktyka antykorupcyjna – sposoby ograniczania korupcji

- Wprowadzenie cyklicznych zmian składów zespołów wykonujących czynności kontrolne lub podmiotów przez nich kontrolowanych.
- Wprowadzenie wewnętrznej polityki obiegu dokumentów.
- Wprowadzenie kodeksu etyki zawodowej dla pracowników.
- W postępowaniach o zamówienie publiczne do komisji odbiorowej w miarę możliwości nie powinno wyznaczać się osób prowadzących przetarg.
- W dokumentacji postępowania o zamówienie publiczne powinny znajdować się informacje o osobach sporządzających dokumentację postępowania (specyfikacja ogólnych warunków zamówienia, zapytanie ofertowe).
- W przypadku wykonania robót projektowych o szczególnym stopniu skomplikowania przed ich odbiorem należy zlecać ich sprawdzenie pod względem poprawności, kompletności odpowiedniemu rzeczoznawcy.
- W umowach o zamówienie publiczne należy zastrzegać kary umowne na wypadek niewykonania, bądź niewłaściwego wykonania przedmiotu umowy.

Profilaktyka antykorupcyjna

– proponowane modele zachowań w przypadku propozycji korupcyjnej

Odpowiednia postawa w relacji z interesantem.

Nie tylko odmowa przyjęcia prezentu jest sposobem na uniknięcie dwuznacznej sytuacji. Należy w miarę możliwości unikać sytuacji, które sprzyjałyby możliwości wręczenia prezentu. Można na to wpłynąć poprzez właściwe kreowanie relacji z interesantem oraz warunków, w jakich dochodzi do kontaktu. Jeżeli wymaga tego sytuacja, należy zwrócić się o pomoc do przełożonego lub współpracownika. Pomoc ta może polegać chociażby na wspólnym uczestniczeniu w czynnościach służbowych (np. spotkaniu).

Pracownik, który ma bezpośredni kontakt z interesantem, od początku powinien stworzyć odpowiednie relacje. Nie należy sprawiać wrażenia otwartości na przyjmowanie prezentów, nawet drobnych. W tym celu należy unikać zbytniego skracania dystansu z interesantem, pozostając niezmiennie w roli pracownika instytucji kontrolnej realizującego ustawowe zadania w sposób określony przepisami.

Profilaktyka antykorupcyjna – proponowane modele zachowań w przypadku propozycji korupcyjnej

Rozdzielenie relacji prywatnych i służbowych

Ważnym elementem jest rozdzielenie kontaktów służbowych i prywatnych. Jakkolwiek trudno jest odmówić udzielenia pomocy osobie, z którą ma się doskonałe kontakty prywatne, należy pamiętać, że nie mogą one wpłynąć na sposób wykonywania obowiązków służbowych. Każdy ma prawo żądać od ciebie, abyś był wobec niego uczciwy i bezstronny. Należy nieustannie kontrolować, czy prywatne interesy nie pozostają w konflikcie z obowiązkami służbowymi. Jeżeli istnieje konflikt interesów, niezwłocznie należy o tym poinformować przełożonego.

Profilaktyka antykorupcyjna

– proponowane modele zachowań w przypadku propozycji korupcyjnej

Unikanie przyjmowania zawołowanych korzyści w postaci:

zaproszeń:

- do lokali gastronomicznych, w szczególności drogich restauracji,
- od podmiotów pozostających w sporze prawnym z twoją instytucją,
- na wydarzenia, w których udział nie jest zalecany (np. z powodu udziału osób o wątpliwej reputacji),
- na wydarzenia związane z wysokimi kosztami uczestnictwa,
- na wyjazdy turystyczne, jeśli koszty pobytu itp. są ponoszone przez osoby trzecie,

propozycji doradztwa i praktycznej pomocy.

Zagrożenia korupcyjne, które mogą potencjalnie wystąpić w działalności kontrolno-nadzorczej

- Formułowanie żądania lub oczekiwań wobec podmiotu kontrolowanego w zakresie np. załatwienia jakiejś sprawy, wykonania usługi, itd., w zamian za odstąpienie od wydania decyzji administracyjnej (np. nakazu płatniczego) oraz zastosowania sankcji.
- Prowadzenie czynności kontrolnych w podmiocie kontrolowanym, z którymi pracownik pozostaje w relacjach towarzyskich, rodzinnych lub zależności osobistej.
- Wykorzystywanie informacji prawnie chronionych, w szczególności informacji objętych tajemnicą przedsiębiorstwa (np. stosowane technologie, system zarządzania jakością, podwykonawcy, wartość kontraktów, itp.) uzyskanych w związku z czynnościami służbowymi celem uzyskania korzyści.

Państwowa Inspekcja Sanitarna – zagrożenia korupcyjne

- ❖ Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej należą do grupy podwyższonego ryzyka wystąpienia zdarzeń korupcyjnych;
- ❖ Oświadczenia o prowadzonej działalności zarobkowej pracowników PIS;
- ❖ Zgoda udzielana przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego - rodzaj, miejsce i zakres wykonywanej działalności gospodarczej, dodatkowego zajęcia, brak sprzeczności z obowiązkami służbowymi, brak podstaw do podejrzeń o stronnictwo i interesowność;
- ❖ Prowadzenie działalności gospodarczej, zarządzanie taką działalnością lub bycie przedstawicielem, czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności albo wykonywanie dodatkowych zajęć zarobkowych, na które została wyrażona zgoda, może być wykonywane w godzinach nie kolidujących z godzinami pracy w Stacji i nie może także pozostawać w sprzeczności z wykonywanymi obowiązkami lub wywoływać podejrzenia o stronnictwo lub interesowność.

W przypadku stwierdzenia korupcji

- Unikaj sytuacji „w cztery oczy”;
- Reaguj i powiadom przełożonego;
- Nie przyjmuj prezentów;
- Działaj niezwłocznie;
- Współpracuj
- Bądź wiarygodny;
- Zabezpiecz miejsce zdarzenia;
- Opisz sytuację;
- Dokonaj obywatelskiego zatrzymania.

Klauzula niekaralności, a wyrażenie „czynnego żalu”

Art. 229 § 6. Kk - Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1-5 (*udzielenie lub obietnica udzielenia korzyści majątkowej*), jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

